

Hjärnans minnescentral växer till efter elchocker

PSYK/LU Debattens vågor har gått höga. Ger elchocker, ECT, bestående minnesförluster?

I den första studien på människa visar nu ett forskarlag från Lund, Linköping och Aalborg att hjärnans första instans för att befästa minnet, hippokampus, växer till.

– Debatten är nödvändig. ECT ska bara ges vid rätt diagnos, säger professor Aki Johanson, neuropsykolog vid Psykiatri Skåne i Lund.

SIDAN 2

FOTO ROGER LUNDHOLM

Aki Johanson och hennes kollegor har visat att minneskapaciteten ökar hos personer som fått ECT, elektrokonvulsiv terapi.

Film lyfter axelkirurgin till högre höjder

SUS Trots omkring 350 operationer om året kunde det dröja en månad innan en enskild medarbetare stod vid operationsbordet.

Nu får axelkirurgin bättre flyt.

SIDAN 3

Tar sats för största stamcellsprojektet

LU De är redan ledande inom svensk stamcellsforskning. Men nu tar forskarna ny sats genom att bilda Stem Therapy.

Deras sikte är inställt på stora folksjukdomar som diabetes och stroke.

SIDAN 3

Psykiatrin åter i nyhetsbrevet

För drygt ett år sedan lämnade psykiatrin sjukhusförvaltningen och bildade Psykiatri Skåne. Då uppstod ett tomrum i nyhetsbrevet.

Nu fylls det igen. Från och med detta nummer är Psykiatri Skåne en av utgivarna och därmed återtar psykiatrin sin rättmätiga plats i nyhetsbrevet.

Smart bedövning hjälper diabetesfot

SUS Bedövningssalvan har tidigare använts för att öka handens känsel. Men den tycks fungera lika bra för fötterna.

När 37 personer med diabetes fick Emla-salva på underbenet ökade deras känsel i foten.

– Salvan trimmar hjärnan att mobilisera skyddskänsel i fotsulan, säger läkaren Anders Björkman vid Skånes universitetssjukhus i Malmö.

SIDAN 4

Vill förena synen på kejsarsnitt

LU Barnmorskor och förlossningsläkare skiljer sig åt i synen på bland annat kejsarsnitt.

Men det går att nå större samsämmighet vid tidig förlossning.

SIDAN 2

Tarmopererade mår bra som vuxna

SUS/LU Vuxna som tarmopererats som spädbarn mår bra som vuxna. Då skedde det med öppen kirurgi.

I dag opereras de genom att tarmen dras ut ur kroppen, vilket ger ännu bättre förutsättningar.

SIDAN 3

Nyblivna läkare skrev medicinsk lärobok

SUS/LU De fick frågan när de började sin tjänstgöring som läkare. Nu är Claudia Mallea Liras och Emma Brüchers lärobok i medicin klar.

SIDAN 4

FOTO JIMMI VIKALSTEDT

Skilda synsätt om tidig förlossning

LU Om kejsarsnitt enbart är kvinnans eget val bör läkaren säga nej. Om kvinnan däremot säger nej när kejsarsnittet är akut bör läkaren övertala henne att acceptera.

Nu är förlossningsläkarnas och barnmorskornas skilda synsätt utredda.

En förlossning handlar om moderns och barnets säkerhet, men också om att balansera fostrets säkerhet i förhållande till moderns självbestämmande. Barnmorskan **Margaretha Danerek** har studerat hur obstetrikern upplever det att befinna sig i en etisk svår situation och hur föräldrar hanterar stressen som risken om för tidig förlossning för med sig.

– Att fatta beslut om för tidig förlossning är en av de större frågorna inom en förlossningsklinik. Jag ger inga svar på hur beslut ska fattas utan min avhandling belyser de olika upplevelserna, attityderna och beslut som man ställs inför, säger Margaretha Danerek.

Bland annat jämförs barnmorskors inställning till mycket/extremt för tidig förlossning i vården med läkarnas uppfatt-

FOTO KENNETH RIIDMAN

Avhandlingens titel är *Decision-making in critical situations during pregnancy and birth*.

ning, exempelvis huruvida ett kejsarsnitt ska genomföras tidigt i graviditeten.

Obstetiker, förlossningsläkare, var mer

benägna att göra ingrepp i tidigt skede än barnmorskor samtidigt som de var mindre benägna än barnmorskorna att informera om uppskattad överlevnad, risk för handikapp och möjligheten att avstå från återupplivning om barnet var mindre än 25 graviditetsveckor.

Ett annat exempel är när en kvinna vägrar ett akut kejsarsnitt. Barnmorskorna tyckte att obstetrikern skulle övertala kvinna att acceptera ingreppet. Men om kvinnan önskade kejsarsnitt och enda anledningen var hennes eget val menade barnmorskorna att obstetrikern inte skulle tillmötesgå kvinnans beslut.

– Med hjälp av dessa resultat kan vi utveckla metoder för samarbeten, kommunikation och stöd för att skapa bättre förutsättningar för alla parter att agera i de svåra situationerna och skapa bättre vård för föräldrar och barn, säger Margaretha Danerek.

Katrin Ståhl

Kontakt

Margaretha Danerek
margaretha.danerek@med.lu.se
046-222 18 91

Elektrokonvulsiv terapi ger ökad kapacitet för det mänskliga minnet

PSYK/LU Om det får igång ditt hjärta accepterar du mer än gärna en el-stöt mot bröstet. Elchocker mot djup depression väcker andra känslor.

Nu visar emellertid den första studien på människa att hjärnans första instans för att befästa minnet, hippokampus, växer till vid så kallad elektrokonvulsiv terapi, ECT.

Det senaste halvårets debatt om minnesförluster efter behandling med ECT har väckt stor debatt och krav på bättre kontroll.

– Det är utmärkt, säger professor **Aki Johanson** vid Lunds universitet och Psykiatri Skåne. Det allra viktigaste vid behandling med ECT är att den sker på rätt diagnos.

I exempelvis Lund behandlas omkring tio personer per vecka med ECT. De får åtta behandlingar under loppet av en månad. Gemensamt för dem är att de lider av djup depression, en sjukdom som i många fall kan leda till självmord.

– Men det är också en sjukdom som i

sig ger minnesförluster, påpekar Aki Johanson.

Hennes kollega professor **Anders Tingström** har i tidigare djurförsök visat att ECT befrämjar tillväxten av hippokampus. Nervceller nybildas och antalet blodkärl ökar.

Nu visas för första gången att tillväxten av hippokampus stimuleras även hos människa. Aki Johansons forskarlag har undersökt 20 patienter med bland annat magnetkamera och neuropsykologiska test.

– Vi mäter minnesfunktionen före ECT, en vecka efter, efter ett halvår och efter ett år.

Minnet är sämre en vecka efter behandlingen, vilket är förväntat. Men efter ett halvår är det bättre än före behandlingen och efter ett år ännu lite bättre. ECT normaliserar balansen mellan hjärnans signalsubstanser. Serotonin och dopamin ökar och den höga halten av noradrenalin minskar.

– De allra flesta blir bättre efter behandling med ECT. En absolut förutsättning är emellertid att den ges till rätt individ,

personer som lider av svåra depressiva tillstånd, säger Aki Johanson.

Per Längby

Kontakt

Aki Johansson
aki.johansson@med.lu.se
046-17 89 15

Se också *Aktuellt om vetenskap & hälsa*, november 2008, som bland annat beskriver en långtidsstudie. Forskargruppens resultat är publicerade i den vetenskapliga tidskriften *Journal of ECT*, mars 2010.

Opererade nyfödda mår bra som vuxna

SUS/LU Två av tio kommenterar sina fula magar. Kvinnorna har fått större besvär än männen. Men såväl tarmvred som misspdydande ärr kommer att minska för dem som tarmopereras som spädbarn.

I dag kan operationen utföras genom att tarmen dras ut via ändtarmsöppningen.

Mag-tarmkanalens nervsystem liknar det centrala nervsystemet och kallas ibland för "den andra hjärnan". Omkring en nyfödd av femtusen saknar nervceller i en del av tjocktarmen, Hirschsprungs sjukdom. Tarmen kan inte arbeta.

– De måste opereras omedelbart. Mina studier visar emellertid att dessa barn som vuxna upplever en livskvalitet som är likvärdig med jämnåriga, säger barnkirurgen **Anna Gunnarsdóttir** vid Skånes universitetssjukhus i Lund.

Den 6 maj försvarade hon sin avhandling i ämnet.

FOTO ROGER LUNDHOLM

Anna Gunnarsdóttir delar nu sin tid mellan Island och barnkliniken i Lund. Läs mer om den nya metoden att operera Hirschsprungs sjukdom i Nyhetsbrev 1 2006 på www.skane.se/sus.

tarm via ändtarmsöppningen, avlägsna den sjuka delen och återställa tarmen.

– Barnet får inga fula ärr som vid öppen kirurgi och som förvärras ju äldre hon blir. Dessutom bör risken för framtida tarmvred minska, säger Gunnarsdóttir.

I dag opereras omkring tio procent av barnen för tarmvred före sju års ålder. Besvären minskar i ungdomsåren.

– Samtidigt har vi för första gången visat att dessa barn får ett bra liv som vuxna. Kvinnorna mår lite sämre än männen. Men vi vet också att kvinnor rapporterar större sjuklighet än män.

Per Längby

Som kirurg har hon opererat spädbarn med den nya metoden att dra ut barnets

Kontakt

Anna Gunnarsdóttir
anna.gunnarsdottir@med.lu.se
0702-83 62 08

Startar hittills största projektet om stamceller

LU Stamcellscentrum i Lund startar just nu ett av de största svenska projekten inom stamcells forskning någonsin, Stem Therapy.

Källan till kroppens alla celler är stamceller. De har den unika förmågan att i sin tur bilda livsviktiga celler som exempelvis blodceller, insulinproducerande celler och nervceller. Om forskarna kan hitta ett sätt att använda stamceller för att reparera olika skador i kroppen skulle det ge nya möjligheter att bota eller lindra svåra sjukdomar.

– Stamceller ger oss möjligheten att tillverka stora mängder av kroppens olika celler vilka sedan skulle kunna ersätta de celler som dött eller skadats i olika sjukdomstillstånd, berättar **Henrik Semb** som är koordinator för forskningsprojektet vid Lunds universitet.

Stamcellsbehandling används redan idag som terapi vid exempelvis leukemi, olika

brännskador och sjukdomar i ögat. Stora förhoppningar finns inom projektet att även kunna använda stamceller för att bota eller lindra diabetes, stroke och olika blodsjukdomar så kallade hematologiska sjukdomar.

Genom att bygga en stark kunskapsbas om stamceller kan det bli möjligt att utveckla stamcellsbehandlingar även vid andra sjukdomstillstånd.

– Utmaningen kommer att bli själva överförandet av forskningsresultaten till sjukvården där de kommer patienterna tillgodo. Inom forskningsprojektet Stem Therapy är detta ett av de viktigaste målen, säger Henrik Semb.

Forskningsprojektet Stem Therapy är ett samarbete mellan Lunds universitet och Uppsala universitet.

Katarina Branzén

Kontakt

Henrik Semb
henrik.semb@med.lu.se
046-222 31 59
www.med.lu.se/stemtherapy

Bild, text och film ger säkrare axelkirurgi

SUS De opererar omkring 350 personer om året. Men ibland kan det dröja en månad till nästa operation för den enskilde medarbetaren.

Nu kan teamet som utför axelkirurgi kolla på film innan de genomför ingreppet.

Initiativet togs av operations-sjuksköterskan **Britt-Marie Johansson**. Resultatet blev så bra att det belönades med första pris på den medicinska tekniska användarföreningen Samtits kongress i Falkenberg i april, i konkurrens med de stora medicintekniska företagen.

– Vår styrka ligger i att det är vi själva som tagit fram programmet utan hjälp av någon konsultfirma utifrån, säger sjuksköterskan **Annica Rosvall**, en av dem som arbetar med nätbaserat lärande vid anestesikliniken i Malmö.

Programmet togs fram i nära samarbete med dem som skulle använda det: sjuksköterskorna

och undersköterskorna på ortopedens operationsavdelning på Skånes universitetssjukhus i Malmö.

– Vid axelkirurgi läggs patienten upp på ett bord som är speciellt anpassat för operationen. Det innehåller många olika moment som vi nu sammanfattat, säger Annica Rosvall.

Resultatet blev tre korta filmer som blandar animerade bilder med film, stillbilder och text.

– I grunden handlar det om ett systematiskt arbete med patientsäkerheten. Det underlättar ett självständigt och tryggt arbetssätt, understryker Annica Rosvall.

Per Längby

Kontakt

Annica Rosvall
annica.rosvall@gmail.com
annica.rosvall@skane.se
0706-18 82 12
Britt-Marie Johansson
britt-marie.johansson@skane.se
040-33 24 76

Handkirurgernas salva hjälper diabetikers fot

SUS Bedövningssalva på underbenet ger diabetiker bättre känsel i sina fötter. På sikt kan upptäckten kanske rädda fötterna från amputation.

– Grundidén är att blockera känseln från en kroppsdel. Då tar andra närliggande delar av kroppen över utrymmet i hjärnan och kan därigenom få bättre känsel, berättar professor **Göran Lundborg**. I det aktuella fallet expanderar tillfälligt fotens utrymme på underbenets bekostnad.

Det är handkirurgiska kliniken vid Skånes universitetssjukhus i Malmö som upptäckt att diabetiker får bättre känsel i fotsulan om underbenet ovan fotleden bedövats med salvan Emla. Det har testats på 37 diabetiker.

– Salvan trimmar hjärnan så att icke-känsel i fotsulan övergår i skyddskänsel, förklarar specialistläkaren **Anders Björkman**.

Birgitta Rosén, Göran Lundborg, Lars Dahlin och Anders Björkman testar bedövningssalvan på en av de 37 patienterna i studien.

FOTO ROGER LUNDHOLM

Teamet på handkirurgiska kliniken har byggt vidare på den användning salvan för närvarande har vid kliniken. Om underarmen bedövas skapas större utrymme i personens hjärna för handen. Därmed får handen bättre känsel.

– Effekten av salvan på benet sitter kvar i fotsulorna

under minst ett dygn säger arbetsterapeut och docent **Birgitta Rosén**. Den kan minska risken för diabetiker att drabbas av sår i foten.

Diabetiker har ofta kraftigt försämrad känsel i sina fötter. Det ger upphov till små sår som kan bli stora skador och i värsta fall leda till amputa-

Plats för adressetikett

tioner.

2007 konstaterade man vid endokrinologiska kliniken vid dåvarande Universitetssjukhuset MAS att en amputerad diabetiker kostade 570 000 kronor i vård och behandling.

En teori som teamet vid Skånes universitetssjukhus har – och som har påvisats i händerna – är att upprepad behandling under en period och sedan med påfyllningdoser som blir allt glesare kan hjälpa hjärnan att omprogrammeras till konstant bättre känsel i fötterna.

Närmast önskar man en klinisk patientstudie över lång tid.

Hans-Göran Boklund

Kontakt

Tina Folker
tina.folker@med.lu.se
040-33 67 69

AT-läkare skrev ny medicinsk lärobok

SUS De hade just börjat sin praktik till läkare när de fick frågan om att skriva en lärobok i medicin.

Nu är den klar.

– Det blev mycket arbete men var jätteroligt, säger **Claudia Mallea Lira**, en av de två.

De fick förfrågan när de började sin AT-tjänstgöring. Det gällde att göra en ny lärobok i medicin.

Mycket av kunskapen för åldras snabbt förklarar **Emma Brücher**, den andra av de två AT-läkarna. Det händer en del inom medicinens område på tio år.

Vissa kapitler skrev de tillsammans, andra var för sig. Fackgranskare och huvudredaktör var läkaren Peter Svensson vid Akutcentrum, Skånes universitetssjukhus, Malmö.

– Det innebar mycket arbete, men var jätteroligt, tycker Emma Brücher som gärna skulle ställa upp på ett liknande projekt i framtiden. Teoridelen under praktiktiden är vanligen väldigt liten, nu fick man det på köpet under skrivandet.

– Jag tyckte det var särskilt bra att man genom att delta i författandet av läroboken själv fick del av den senaste kun-

skapen, säger Claudia Mallea Lira.

Under produktionen gjorde de om kontexten för boken, ändrade från det som var tänkt från början som en lättare revidering av en redan befintlig lärobok till nyförfattande.

Författandet har gjorts i huvudsak på fritiden. Hela projektet tog ett drygt år.

De båda började sin AT-tjänstgöring vid Skånes universitetssjukhus år 2007.

Boken kommer ut i handeln under våren. Båda kan tänka sig att göra något liknande i framtiden om det inte blir forskningen som blir det nya

sidoprojektet. Dock har båda just nu små barn.

Claudia Mallea Lira är just nu mammaledig. Emma Brücher gör ST-tjänst på Skånes universitetssjukhus i Malmö.

AT står för läkarnas utbildning till allmäntjänstgöring och ST för deras motsvarande specialisttjänstgöring.

Hans-Göran Boklund

Kontakt

Emma Brücher
emma.brucher@skane.se
040-33 68 09

Redaktion Per Långby, 046-17 12 53, 0706-17 12 53, per.langby@skane.se | Hans Göran Boklund, 040-33 33 01, 0768-87 11 05, hans-goran.boklund@skane.se | Katrin Ståhl, 046-222 01 31, katrin.stahl@med.lu.se | Elisabet Sjöberg Wester 046-17 60 10, 0768-89 06 64, elisabet.sjoberg-wester@skane.se | Sofia Liljedahl 044-309 34 43, 0768-87 16 41, sofia.b.liljedahl@skane.se

Adress Nyhetsbrev för massmedia, Skånes universitetssjukhus, 205 02 Malmö | Medicinska fakulteten, Lunds universitet, Box 117, 221 01 Lund | Labmedicin Skåne, 221 85 Lund | Psykiatri Skåne, 221 85 Lund

Foto Roger Lundholm, 0706-97 21 81, roger.lundholm@skane.se | Jimmy Wahlstedt, 040-33 13 19, jimmy.wahlstedt@skane.se

LUNDS UNIVERSITET
Medicinska fakulteten

Psykiatri Skåne

Labmedicin Skåne

Skånes universitetssjukhus